Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

19 септември 2019 година*

„Преюдициално запитване — Социална сигурност на работниците мигранти — Регламент (ЕИО) № 1408/71 — Член 13 — Приложимо законодателство — Лице, което пребивава в държава членка, към което се прилага Регламент (ЕИО) № 1408/71 — Обезщетения съгласно схемата на осигуряване за старост или за детски надбавки — Държава членка на пребиваване и държава членка на заетост — Отказ“

По съединени дела C-95/18 и C-96/18

с предмет две преюдициални запитвания, отправени на основание член 267 ДФЕС от Hoge Raad der Nederlanden (Върховен съд, Нидерландия) с актове от 2 февруари 2018 г., постъпили в Съда на 9 февруари 2018 г., в производствата

Sociale Verzekeringsbank

срещу

F. van den Berg (C-95/18),

H. D. Giesen (C-95/18),

C. E. Franzen (C-96/18),

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: M. Vilaras, председател на състав, K. Jürimäe (докладчик), D. Šváby, S. Rodin и N. Piçarra, съдии,

генерален адвокат: E. Sharpston,

секретар: M. Ferreira, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 23 януари 2019 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за Sociale Verzekeringsbank, от H. van der Most и N. Abdoelbasier,

– за Van den Berg, от E. C. Spiering,

* Език на производството: нидерландски.

– за нидерландското правителство, от M. K. Bulterman, M. H. S. Gijzen и L. Noort, в качеството на представители,

– за чешкото правителство, от M. Smolek, J. Pavliš и J. Vláčil, в качеството на представители,

– за шведското правителство, от A. Falk, C. Meyer-Seitz, H. Shev, L. Zettergren и A. Alriksson, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от M. van Beek и D. Martin, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 26 март 2019 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалните запитвания се отнасят до тълкуването на членове 45 ДФЕС и 48 ДФЕС, както и на членове 13 и 17 от Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, изменен и актуализиран с Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 г. (ОВ L 28, 1997 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 4, стр. 35 и поправка в ОВ L 32, 2008 г., стр. 31), изменен с Регламент (ЕО) № 1992/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. (ОВ L 392, 2006 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 8, стр. 288) (наричан по-нататък „Регламент № 1408/71“).

2 Запитванията са отправени в рамките на спорове между Sociale Verzekeringsbank (Социалноосигурителна каса, Нидерландия) (наричана по-нататък „SVB“) и г-н F. van den Berg, г-н H. D. Giesen и г-жа C. E. Franzen относно решенията, с които SVB намалява съответно пенсията за осигурителен стаж и възраст и надбавката за партньор, предоставени на г-н Van den Berg и на г-н Giesen, и отказва да предостави семейни надбавки на г-жа Franzen.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съгласно първо, от четвърто до шесто и от осмо до единадесето съображение на Регламент № 1408/71:

„като има предвид, че разпоредбите за координиране на националните законодателства в областта на социалната сигурност спадат към свободното движение на [лицата] и следва да допринасят за подобряване на техния жизнен стандарт и условия за трудова заетост;

[…]

като има предвид, че е необходимо да се зачитат особеностите на националните законодателства в областта на социалната сигурност и да се изготви само система за координация;

като има предвид, че в рамките на тази координация е необходимо в [Съюза] да се гарантира еднакво третиране съгласно различните национални законодателства на живеещите в държавите членки работници, лицата на тяхна издръжка и преживелите ги лица;

като има предвид, че разпоредбите за координация трябва да гарантират, че работниците, които се движат в рамките на [Съюза], лицата на тяхна издръжка и преживелите ги лица запазват придобитите права и предимства и такива, които са в процес на придобиване;

[…]

като има предвид, че заетите и самостоятелно заетите лица, които се движат в рамките на [Съюза], следва да подлежат на прилагане на схемата за социална сигурност на една-единствена държава членка, за да се избегне припокриване на приложимите национални законодателства и усложненията, които биха могли да произтекат от това;

като има предвид, че случаите, в които по изключение от общото правило дадено лице следва да бъде едновременно подчинено на законодателството на две държави членки, трябва да са възможно най-ограничени по брой и обхват;

като има предвид, че с оглед на възможно най-ефективно гарантиране на еднакво третиране на всички работници, които са заети на територията на дадена държава членка, за приложимо законодателство е целесъобразно по принцип да се определи законодателството на държавата членка, в която съответното лице упражнява трудова или самостоятелна трудова заетост;

като има предвид, че в някои случаи, в които е обосновано да се прилагат други критерии за приложимост, са възможни изключения от това общо правило“.

4 Член 1 от този регламент гласи:

„По смисъла на настоящия регламент:

а) заето лице и самостоятелно заето лице означава съответно:
   i) всяко лице, което е осигурено задължително или доброволно за продължителен период, за един или повече рискове, обхванати от клоновете на схема за социална сигурност, за заети лица, за самостоятелно заети лица или от специалните схеми за държавни служители;
   ii) всяко лице, което е задължително осигурено за един или повече от осигурителните рискове, обхванати от разглежданите в настоящия регламент клонове на социална сигурност, съгласно схема за социална сигурност на всички пребиваващи лица или на цялото работещо население, ако лицето:

   – може да се определи като заето или самостоятелно заето лице в зависимост от начина на управление или финансиране на такава схема

   или

   – ако не отговаря на тези критерии, [е осигурено задължително или доброволно за продължителен период] за друг посочен в приложение I осигурителен риск съгласно схема за заети или самостоятелно заети лица, или съгласно посочена в iii) схема, или отговаря на определението в приложение I, когато в съответната държава членка не съществува такава схема;

[…]“.

5 Член 2, параграф 1 от посочения регламент, озаглавен „Лица, включени в приложното поле“, предвижда:

„Настоящият регламент се прилага за заети лица, самостоятелно заети лица и студенти, към които се прилага или е било прилагано законодателството на една или повече държави членки и които са граждани на държава членка, или са лица без гражданство или бежанци, живеещи на територията на някоя от държавите членки, както и към членовете на техните семейства и преживелите ги лица“.

6 Съгласно член 4, параграф 1 от същия регламент:

„Настоящият регламент се прилага към всички законодателства относно следните клонове на социална сигурност:

а) обезщетения за болест и майчинство;

б) обезщетения за инвалидност, включително обезщетенията за поддържане или подобряване на способността за печалба на доходи;

в) обезщетения за старост;

г) обезщетения за преживелите лица;

д) обезщетения при трудова злополука и професионална болест;

е) помощи при смърт;

ж) обезщетения за безработица;

з) семейни обезщетения“.

7 Дял II от Регламент № 1408/71, озаглавен „Определяне на приложимото законодателство“, съдържа член 13, който гласи:

„1. [При спазване на] членове 14в и 14е, лицата, за които се прилага настоящият регламент, са подчинени на законодателството само на една-единствена държава членка. Това законодателство се определя в съответствие с разпоредбите на настоящия дял.

2. [При спазване на] членове 14—17:

а) лице, което е заето на работа на територията на една държава членка, е подчинено на законодателството на тази държава, дори и ако пребивава на територията на друга държава членка, или ако седалището или мястото на стопанска дейност на предприятието или лицето, което го е наело на работа, се намира на територията на друга държава членка;

[…]

е) лице, за което престане да бъде приложимо законодателството на дадена държава членка, без за него да стане приложимо законодателството на друга държава членка в съответствие с някое от правилата по предходните алинеи или в съответствие с предвидените в членове от 14 до 17 изключения или особени разпоредби, е подчинено на законодателството на държавата членка, на чиято територия пребивава единствено съгласно разпоредбите на това законодателство“.

8 Съгласно член 17 от този регламент:

„Две или повече държави членки, компетентните органи на тези държави или определените от тях институции могат по общо съгласие да предвиждат изключения от разпоредбите на членове от 13 до 16 в интерес на определени лица или определени категории лица“.

Нидерландското право

AOW

9 Съгласно член 2 от Algemene Ouderdomswet (Закон за общото осигуряване за старост) от 31 май 1956 г. (Stb. 1956, № 281, наричан по-нататък „AOW“), „пребиваващо лице“ по смисъла на този закон е лице, което пребивава в Нидерландия.

10 Съгласно член 3, параграф 1 от AOW местопребиваването на дадено лице се определя съобразно обстоятелствата в конкретния случай.

11 Съгласно член 6, параграф 1, буква а) от AOW осигурено лице по смисъла на разпоредбите на този закон е ненавършилото възрастта за пенсиониране пребиваващо лице. В параграф 3 от този член 6 се уточнява, че като изключение от параграфи 1 и 2 от същия член кръгът на осигурените лица може да бъде разширен или стеснен посредством или по силата на подзаконов нормативен акт.

12 Със Закон от 29 април 1998 г. (Stb. 1998, № 267) в AOW се добавя член 6 bis, приложим с обратна сила от 1 януари 1989 г., съгласно който:

„Евентуално като изключение от член 6 от AOW и основаващите се на него разпоредби,

a) за осигурено се счита лице, чието осигуряване по този закон произтича от прилагането на разпоредби на договор или на решение на международна организация;

b) за неосигурено се счита лице, което по силата на договор или на решение на международна организация е подчинено на законодателството на друга държава“.

13 Съгласно член 13, параграф 1, буква а) от AOW размерът на пенсията се намалява с 2 % за всяка календарна година, през която титулярят на правото на пенсия след навършване на 15-годишна възраст, но преди достигане на 65-годишна възраст, не е бил осигурен.

14 Съгласно член 13, параграф 2, буква а) брутната надбавка се намалява с 2 % за всяка календарна година, през която съпругът на титуляря на правото на пенсия — след навършване на 15-годишна възраст, но преди достигане на 65-годишна възраст от титуляря на правото на пенсия — не е бил осигурен.

15 Съгласно член 45, параграф 1, първо изречение от AOW, в редакцията на тази разпоредба, в сила от 1 април 1985 г., в случаите, при условията и по реда на определена с подзаконов нормативен акт тарифа осигурените лица и лицата, които в миналото са имали статут на осигурени лица, могат да направят осигурителни вноски за изминалите след 15-ата и преди 65-ата им годишнина периоди без осигуряване.

16 По силата на същата разпоредба, в редакцията ѝ, в сила от 1 януари 1990 г., в случаите, при условията и по реда на определена с подзаконов нормативен акт тарифа осигурените лица и лицата, които в миналото са имали статут на осигурени лица, могат да се осигуряват доброволно за изминалите след 15-ата и преди 65-ата им годишнина периоди без осигуряване.

AKW

17 Член 2 и член 3, параграф 1 от Algemene Kinderbijslagwet (Общ закон за детските надбавки) от 26 април 1962 г. (Stb. 1962, № 160, наричан по-нататък „AKW“) имат съдържание, идентично с това на член 2 и член 3, параграф 1 от AOW.

18 Съгласно член 6, параграф 1, буква a) от AKW осигурени лица по смисъла на разпоредбите на този закон са пребиваващите лица.

19 Член 6 bis, буква b) от AKW, в редакцията му, приложима към спора по главните производства, предвижда, че евентуално като изключение от член 6 от AKW и основаващите се на него разпоредби не се счита за осигурено лицето, което по силата на договор или на решение на международна организация е подчинено на законодателството на друга държава.

Наредби за разширяване и ограничаване на кръга на социалноосигурените лица

20 По силата на член 6, параграф 3 от AOW и член 6, параграф 3 от AKW през разглеждания в споровете по главните производства период са приети няколко последователни редакции на Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen (Наредба за разширяване и ограничаване на кръга на социалноосигурените лица). Така към обстоятелствата по главните производства са приложими последователно Наредба от 19 октомври 1976 г. (Stb. 557, наричана по-нататък „BUB 1976“), Наредба от 3 май 1989 г. (Stb. 164, наричана по-нататък „BUB 1989“) и Наредба от 24 декември 1998 г. (Stb. 746, наричана по-нататък „BUB 1999“).

21 Съгласно член 2, параграф 1, буква a) от BUB 1976 не се счита за „осигурено лице“ по смисъла по-конкретно на AOW пребиваващото лице, което полага наемен труд извън Нидерландия и заради това е осигурено по действащата в страната по месторабота чуждестранна законоустановена осигурителна схема за обезщетения в случай на старост и смърт, както и за детски надбавки.

22 След замяната на BUB 1976 с BUB 1989 приложимата от 1 юли 1989 г. до 1 януари 1992 г. редакция на член 10, параграф 1 от последната наредба предвижда, че „не е социалноосигурено лице пребиваващото лице, което упражнява трудова дейност само извън Нидерландия“. За периода от 1 януари 1992 г. до 1 януари 1997 г. същата разпоредба от BUB 1989 гласи, че „не е социалноосигурено лице пребиваващото лице, което в продължение на най-малко три месеца без прекъсване упражнява трудова дейност само извън Нидерландия“. Съгласно редакцията, приложима от 1 януари 1997 г. до 1 януари 1999 г., член 10, параграф 1 от BUB 1989 предвижда, че „не е социалноосигурено лице пребиваващото лице, което в продължение на най-малко три месеца без прекъсване упражнява трудова дейност само извън Нидерландия, освен ако тази дейност се упражнява въз основа на трудово правоотношение с работодател, който пребивава или е установен в Нидерландия“.

23 От 1 януари 1999 г. BUB 1989 е заменена с BUB 1999. Член 12 от последната предвижда, че „не е социалноосигурено пребиваващото в Нидерландия лице, което в продължение на най-малко три месеца без прекъсване упражнява трудова дейност само извън Нидерландия, освен ако тази дейност се упражнява изключително въз основа на трудово правоотношение с работодател, който пребивава или е установен в Нидерландия“.

24 Както BUB 1989, така и BUB 1999 съдържат клауза за непредвидими обстоятелства, съответно в членове 25 и 24, която дава право на SVB в някои случаи да се отклонява от останалите разпоредби на наредбата, за да поправи много сериозна несправедливост, следствие на задължението за осигуряване или на изключването от осигурителната схема съгласно въпросната наредба (BUB 1989), или да не прилага или да се отклонява от разпоредбите на членове от тази наредба, доколкото прилагането им, с оглед на значимостта на разширяването и ограничаването на кръга на осигурените лица, води до много сериозна несправедливост, която е следствие изключително на задължението за осигуряване или на изключването от осигурителната схема съгласно тази наредба (BUB 1999).

Споровете в главните производства и преюдициалните въпроси

25 Жалбоподателите в главните производства са нидерландски граждани и живеят в Нидерландия.

Дело C-95/18

26 Съпругата на г-н Giesen е работила в Германия, най-напред през 1970 г., а след това, в периода от 19 май 1988 г. до 12 май 1993 г., като „geringfügig Beschäftigte“, тоест лице, работещо при условията на минимално платена или кратковременна трудова заетост. По-точно тя е била продавачка в магазин за готови облекла и по силата на договор за краткотрайна работа е работела ограничен брой часове месечно, който не надвишава два или три дни.

27 На 22 септември 2006 г. г-н Giesen подава искане за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст и надбавка за партньор по реда на AOW, което SVB уважава с решение от 3 октомври 2007 г. Надбавката за партньор обаче е намалена с 16 %, тъй като за периода, през който е работила в Германия, г-жа Giesen не е била социално осигурена в Нидерландия. Г-н Giesen обжалва това решение по административен ред в частта му, в която се намалява посочената надбавка. С решение от 20 май 2008 г. административната жалба е обявена за неоснователна.

28 Със съдебно решение от 13 октомври 2008 г. Rechtbank Roermond (Първоинстанционен съд Рурмонд, Нидерландия) обявява за неоснователна жалбата на г-н Giesen срещу решението от 20 май 2008 г.

29 Г-н Van den Berg е работил в Германия за кратки периоди от 25 юни до 24 юли 1972 г. и от 1 януари 1990 г. до 31 декември 1994 г. Тъй като доходите му са били много ниски, той не е дължал осигуровки в Германия. На 17 януари 2008 г. г-н Van den Berg подава искане за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст по реда на AOW. С решение от 1 август 2008 г. SVB му предоставя пенсия, но я намалява с 14 %, тъй като в продължение на повече от седем години г-н Van den Berg не се е осигурявал в Нидерландия. С решение от 25 ноември 2008 г. жалбата срещу това решение, подадена от него по административен ред, е обявена за частично основателна и намалението е определено на 10 %.

30 Със съдебно решение от 19 октомври 2009 г. Rechtbank Maastricht (Първоинстанционен съд Мастрихт, Нидерландия) обявява жалбата срещу решението от 25 ноември 2008 г. за неоснователна.

Дело C-96/18

31 Г-жа Franzen получава в Нидерландия детски надбавки по реда на AKW за дъщеря си, родена през 1995 г., която отглежда сама. През ноември 2002 г. тя уведомява SVB, че от 1 януари 2001 г. работи в Германия като фризьорка по 20 часа седмично. Тъй като доходите ѝ от въпросната работа са били незначителни, г-жа Franzen се е осигурявала задължително

единствено по Unfallversicherung (Германска законоустановена осигурителна схема за трудова злополука), без да има достъп до друга германска социалноосигурителна схема. С решение от 25 февруари 2003 г. SVB прекратява изплащането на детски надбавки, считано от 1 октомври 2002 г.

32 С писмо от 21 септември 2003 г. г-жа Franzen е поискала съгласно член 24 от BUB 1999 да бъдат възстановени осигурителните ѝ права. С решение от 15 март 2004 г. SVB отхвърля това искане с довода, че г-жа Franzen не е била осигурявана нито съгласно правото на Съюза, нито съгласно разпоредбите на нидерландското право. Същевременно SVB посочва, че при връчването на решението от 15 март 2004 г. е предложил на г-жа Franzen да поиска от компетентната германска институция да приеме, че в случая е приложимо единствено нидерландското законодателство в съответствие с член 17 от Регламент № 1408/71. Г-жа Franzen не предприела нищо във връзка с това предложение.

33 На 30 януари 2006 г. г-жа Franzen подава ново искане за детски надбавки, което SVB уважава с решение от 27 март 2006 г., считано от първото тримесечие на 2006 г.

34 С писмо от 5 юни 2007 г. г-жа Franzen иска да ѝ се предоставят детските надбавки, считано от четвъртото тримесечие на 2002 г. С решение от 5 юли 2007 г. SVB постановява, че от първото тримесечие на 2006 г. г-жа Franzen вече няма право на детски надбавки, но решава да не иска възстановяване на недължимо изплатените суми. С решение от 16 ноември 2007 г. жалбата, която г-жа Franzen подава по административен ред срещу решението от 5 юли 2007 г., е обявена за неоснователна, като искането за преразглеждане от 5 юни 2007 г. е отхвърлено.

35 На 6 февруари 2008 г., докато производството по жалбата на г-жа Franzen срещу последния отказ все още е висящо пред Rechtbank Maastricht (Първоинстанционен съд Мастрихт, Нидерландия), SVB приема ново решение, с което изменя мотивите на решението си от 16 ноември 2007 г., като посочва, че исканията за детски надбавки са били отхвърлени, тъй като по силата на член 13, параграф 2 от Регламент № 1408/71 приложимо по отношение на г-жа Franzen е било единствено германското законодателство и съответно прилагането на нидерландските социалноосигурителни схеми е било изключено.

36 Със съдебно решение от 5 август 2008 г. Rechtbank Maastricht (Първоинстанционен съд Мастрихт) обявява жалбите на г-жа Franzen срещу решенията на SVB от 16 ноември 2007 г. и 6 февруари 2008 г. за неоснователни.

Общи за трите дела бележки

37 Г-н Van den Berg, г-н Giesen и г-жа Franzen обжалват решенията на Rechtbank Maastricht (Първоинстанционен съд Мастрихт) и на Rechtbank Roermond (Първоинстанционен съд Рурмонд) пред Centrale Raad van Beroep (Апелативен съд по дела в областта на социалната сигурност и публичната служба, Нидерландия). Последната юрисдикция решава да спре производството и да постави на Съда преюдициални въпроси относно тълкуването на член 13 от Регламент № 1408/71 и на членове 45 ДФЕС и 48 ДФЕС, за да установи дали правото на Съюза допуска изключването на г-н Van den Berg, г-н Giesen и г-жа Franzen от нидерландската социалноосигурителна схема за разглежданите по тези дела периоди.

38 С решение от 23 април 2015 г., Franzen и др. (C-382/13, EU:C:2015:261), Съдът постановява, че член 13, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71 във връзка с параграф 1 от този член трябва да се тълкува в смисъл, че при обстоятелства като тези по главните производства допуска работник мигрант, подчинен на законодателството на държавата членка на заетост, да получава обезщетенията съгласно схемата на осигуряване за старост или детските надбавки на държавата членка на пребиваване, съгласно нейното законодателство.

39 На 6 юни 2016 г. Centrale Raad van Beroep (Апелативен съд по дела в областта на социалната сигурност и публичната служба) постановява две съдебни решения, едното относно г-н Van den Berg и г-н Giesen, а другото относно г-жа Franzen, в които приема, че от решение от 23 април 2015 г., Franzen и др. (C-382/13, EU:C:2015:261), следва, че в случаи като тези на г-н Van den Berg, г-н Giesen и г-жа Franzen е допустимо изключение от принципа за прилагане на социалноосигурителното законодателство само на една държава членка, който произтича от член 13 на Регламент № 1408/71. Следователно тази юрисдикция прилага клаузите за справедливост по член 25 от BUB 1989 и член 24 от BUB 1999, за да изключи прилагането на член 6 bis, буква b) от AOW и член 6 bis, буква b) от AKW и уважава исканията на жалбоподателите и по двете дела.

40 SVB подава касационна жалба пред Hoge Raad der Nederlanden (Върховен съд, Нидерландия) — запитваща юрисдикция по главните производства — срещу решенията на Centrale Raad van Beroep (Апелативен съд по дела в областта на социалната сигурност и публичната служба).

41 Запитващата юрисдикция счита, че въз основа на решение от 23 април 2015 г., Franzen и др. (C-382/13, EU:C:2015:261), не може да се отговори, без да възникне основателно съмнение, дали правото на Съюза не само позволява, но и преди всичко изисква, при обстоятелства като разглежданите в главните производства, да се остави без приложение националното право, съгласно което пребиваващо в Нидерландия лице е изключено от социалноосигурителната схема на тази държава членка, ако работи в друга държава членка и въз основа на член 13 от Регламент № 1408/71 е подчинено на социалноосигурителното законодателство на последната държава.

42 При тези обстоятелства Hoge Raad der Nederlanden (Върховен съд, Нидерландия) решава да спре производствата по дела C-95/18 и C-96/18 и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

– По дело C-95/18:

„1) а) Трябва ли членове 45 ДФЕС и 48 ДФЕС да се тълкуват в смисъл, че не допускат в случаи като настоящите национална разпоредба като член 6 bis, initio и буква b) от AOW? Последица от тази разпоредба е, че пребиваващо в Нидерландия лице не е осигурено по социалноосигурителната схема на държавата на пребиваване, ако упражнява трудова дейност в друга държава членка и въз основа на член 13 от Регламент № 1408/71 е подчинено на социалноосигурителното законодателство на държавата на заетост. Настоящите случаи се характеризират с обстоятелството, че въз основа на законодателството на държавата на заетост, поради ограничения обхват на упражняваната в нея трудова дейност, заинтересованите лица нямат право на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

б) Релевантно ли е за отговора на въпрос 1а обстоятелството, че лице, пребиваващо на територията на държава, която не е компетентна съгласно член 13 от Регламент № 1408/71, не е задължено да плаща вноски за социално осигуряване в тази държава на пребиваване? За периодите, в които пребиваващото лице упражнява трудова дейност в друга държава членка, то е подчинено само на схемата за социална сигурност на държавата членка на заетост именно на основание [член 13] и освен това в такъв случай националното законодателство на Нидерландия не предвижда задължение за плащане на вноски.

2) Релевантно ли е за отговора на въпрос 1 обстоятелството, че е било възможно заинтересованите лица да се осигуряват доброволно по реда на AOW или да отправят искане до SVB за сключване на споразумение по смисъла на член 17 от Регламент № 1408/71?

3) Допуска ли член 13 от Регламент № 1408/71 възможността лице като съпругата на г-н Giesen, която преди 1 януари 1989 г. е била осигурена по реда на AOW само въз основа на националното законодателство в своята държава на пребиваване, Нидерландия, да придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст въз основа на това осигуряване, доколкото става дума за периоди, през които съгласно тази разпоредба от [Регламент № 1408/71], поради упражняването на трудова дейност в друга държава членка, тя е била подчинена на законодателството на тази държава на заетост? Или следва правото на обезщетение въз основа на AOW да се разглежда като право на обезщетение, което съгласно националното законодателство не е свързано с условия за заетост или за осигуряване по смисъла на [решение от 20 май 2008 г., Bosmann (C-352/06, EU:C:2008:290)], така че съображенията в това решение могат да се приложат в нейния случай?“.

– По дело C-96/18:

„1) Трябва ли членове 45 ДФЕС и 48 ДФЕС да се тълкуват в смисъл, че не допускат в случай като настоящия национална разпоредба като член 6 bis, initio и буква b) от AKW? Последица от тази разпоредба е, че пребиваващо в Нидерландия лице не е осигурено по социалноосигурителната схема на държавата на пребиваване, ако упражнява трудова дейност в друга държава членка и въз основа на член 13 от Регламент № 1408/71 е подчинено на социалноосигурителното законодателство на държавата членка на заетост. Настоящият случай се характеризира с обстоятелството, че въз основа на законодателството на държавата членка на заетост поради ограничения обхват на упражняваната в нея трудова дейност заинтересованото лице няма право на семейни надбавки.

2) Релевантно ли е за отговора на първия въпрос обстоятелството, че е било възможно заинтересованото лице да отправи искане до SVB за сключване на споразумение по смисъла на член 17 от Регламент № 1408/71?“.

43 С решение на председателя на Съда от 12 март 2018 г. дела C-95/18 и C-96/18 са съединени за целите на писмената и устната фаза на производството и на съдебното решение.

По преюдициалните въпроси

По допустимостта на преюдициалното запитване по дело C-95/18

44 В писменото си становище г-н Van den Berg поддържа, че преюдициалното запитване по дело C-95/18 е недопустимо, тъй като на касационно обжалване пред Hoge Raad der Nederlanden (Върховен съд, Нидерландия) подлежат само изчерпателно изброени разпоредби и член 6 bis от AOW не е сред тях. Следователно запитващата юрисдикция не трябвало да разглежда делото по същество и не била компетентна да отправи преюдициално запитване до Съда.

45 В това отношение трябва да се припомни, че само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, щом поставените въпроси се отнасят до тълкуването на норма от правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (решение от 10 декември 2018 г., Wightman и др., C-621/18, EU:C:2018:999, т. 26 и цитираната съдебна практика).

46 От това следва, че въпросите относно правото на Съюза се ползват с презумпция за релевантност. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само ако е съвсем очевидно, че искането тълкуване на

норма от правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 10 декември 2018 г., Wightman и др., C-621/18, EU:C:2018:999, т. 27 и цитираната съдебна практика).

47 В това отношение от практиката на Съда последователно следва, че в рамките на производството по член 267 ДФЕС Съдът не трябва да проверява дали акта, с който е сезиран, е постановен съобразно националните правила за съдебната организация и съдопроизводството (решение от 16 юни 2015 г., Gauweiler и др. C-62/14, EU:C:2015:400, т. 26 и цитираната съдебна практика).

48 Следователно доводите на г-н Van den Berg не са достатъчни, за да се обори посочена в точка 46 от настоящото решение презумпция за релевантност. От това следва, че преюдициалното запитване по дело C-95/18 е допустимо.

По първия и втория въпрос по дело C-95/18 и дело C-96/18

49 С първия и втория си въпрос по дела C-95/18 и C-96/18, които трябва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали членове 45 ДФЕС и 48 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат законодателство на държава членка, съгласно което работник мигрант, който пребивава в тази държава членка и въз основа на член 13 от Регламент № 1408/71 е подчинен на социалноосигурителното законодателство на държавата членка на заетост, не е осигурен по социалноосигурителната схема на държавата членка на пребиваване дори когато съгласно законодателството на държавата членка на заетост този работник няма право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или на семейни надбавки.

50 За да се отговори на тези въпроси, трябва да се припомни, че за да се гарантира свободното движение на работници в рамките на Съюза, като се утвърждава принципът на равното им третиране с оглед на различните национални законодателства, в дял II от Регламент № 1408/71 се установява система за координиране, отнасяща се по-конкретно до определянето на законодателството или законодателствата, приложими по отношение на заетите и самостоятелно заетите лица, които при различни обстоятелства упражняват правото си на свободно движение. Тази система от стълкновителни норми е завършена, вследствие на което законодателите на държавите членки по принцип са лишени от правомощието да определят по свое усмотрение обхвата и условията за прилагане на националното си законодателство, що се отнася до лицата, които са подчинени на същото, и до територията, в рамките на която националните разпоредби пораждат своето действие (решение от 26 февруари 2015 г., De Ruyter, C-623/13, EU:C:2015:123, т. 34 и 35 цитираната съдебна практика).

51 В това отношение член 13 от Регламент № 1408/71, който установява общите разпоредби за определяне на приложимото законодателство, предвижда в параграф 1, че лицата, за които се прилага този регламент, са подчинени на законодателството само на една-единствена държава членка, поради което, без да се засягат случаите по членове 14в и 14е, е изключена всякаква възможност за припокриване на национални законодателства за един и същи период (решение от 26 февруари 2015 г., De Ruyter, C-623/13, EU:C:2015:123, т. 36 цитираната съдебна практика).

52 Като конкретизира принципа за прилагане на социалноосигурителното законодателство само на една държава членка, така както е определен в член 13, параграф 1 от Регламент № 1408/71, параграф 2, буква а) от този член уточнява, че лице, което е заето на работа на територията на една държава членка, е подчинено на законодателството на тази държава дори и ако пребивава на територията на друга държава членка.

53 Този принцип за прилагане на законодателството само на една държава членка обаче не може да лиши държава членка, която не е компетентна съгласно разпоредбите на дял II от Регламент № 1408/71, от възможността да предостави, при определени условия, семейни надбавки или пенсия за осигурителен стаж и възраст на работник мигрант в приложение на националното си право. Всъщност Регламент № 1408/71 няма за цел да пречи на държавата членка на пребиваване на дадено лице да предостави въз основа на законодателството си семейни надбавки и пенсия за осигурителен стаж и възраст на това лице, дори ако съгласно член 13, параграф 2, буква а) от този регламент то е подчинено на законодателството на държавата членка, в която извършва дейност като заето лице (вж. в този смисъл решение от 23 април 2015 г., Franzen и др., C-382/13, EU:C:2015:261, т. 58—61 и цитираната съдебна практика).

54 Запитващата юрисдикция посочва, че в споровете по главните производства приложимото нидерландско законодателство изключва възможността за осигуряване по националната социалноосигурителна схема на лице, което пребивава на националната територия, когато то работи в друга държава членка. Съгласно това законодателство нямало и възможността това изключване да не се приложи, тъй като при обстоятелствата по главните производства не може да се прави позоваване на предвидените в BUB 1989 и BUB 1999 клаузи за справедливост. Така според запитващата юрисдикция лице в положение като разглежданите по тези дела не може да се ползва от възможността да дерогира принципа за прилагане на законодателството само на една държава членка, установен в практиката на Съда.

55 За този контекст е характерно и това, че в случая работниците мигранти нямат право на социални обезщетения съгласно законодателството на компетентната по силата на член 13 от Регламент № 1408/71държава членка на заетост.

56 Несъмнено съгласно постоянната практика на Съда всички разпоредби на Договора за функционирането на ЕС, свързани със свободното движение на хора, имат за цел да улеснят гражданите на Съюза при упражняването на професионална дейност от какъвто и да е характер на територията на Съюза и не допускат мерки, които биха могли да поставят в по-неблагоприятно положение тези граждани, когато искат да упражняват дейност на територията на държава членка, различна от тяхната държава членка по произход. При все това първичното право на Съюза не може да гарантира на работника, че преместването в друга държава членка, различна от държавата членка по произход, няма да има последици от гледна точка на социалната политика, доколкото предвид съществуващите разлики между схемите и законодателствата на държавите членки такова преместване може да бъде — според случая — повече или по-малко благоприятно за съответното лице в това отношение (вж. в този смисъл решение от 18 юли 2017 г., Erzberger, C-566/15, EU:C:2017:562, т. 33 и 34 и цитираната съдебна практика).

57 От една страна, що се отнася до член 45 ДФЕС, макар той да не допуска никаква национална мярка, която може да затрудни или да направи по-малко привлекателно упражняването от гражданите на Съюза на гарантираната от него основна свобода на движение, този член не предоставя на работник, който се премества в държава членка, различна от държавата си по произход, правото да се ползва в приемащата държава членка от същите социалноосигурителни права като тези в държавата членка по произход съгласно законодателството на последната държава (вж. по аналогия решение от 18 юли 2017 г., Erzberger, C-566/15, EU:C:2017:562, т. 33 и 35).

58 Член 45 ДФЕС не може да се тълкува и в смисъл, че предоставя на работник мигрант правото да се позове в държавата членка на пребиваване на същите социалноосигурителни права като тези, които щеше да има ако работеше в тази държава членка, когато работи в друга държава членка и няма такива права съгласно разпоредбите на компетентната по силата на член 13 от Регламент № 1408/71 държава членка.

59 От друга страна, що се отнася до член 48 ДФЕС, който предвижда система за координиране, а не за хармонизация на законодателствата на държавите членки, различията по същество и процесуалните различия между схемите за социално осигуряване на всички държави членки и оттам — в правата на участващите в тях лица, не се засягат от тази разпоредба, тъй като всяка държава членка остава компетентна да определи в законодателството си, като спазва правото на Съюза, условията за отпускане на обезщетенията по схема за социално осигуряване (решение от 12 юни 2012 г., Hudzinski и Wawrzyniak, C-611/10 и C-612/10, EU:C:2012:339, т. 42).

60 Тълкуване на член 48 ДФЕС в смисъл, че задължава държава членка, която не е компетентна, да предостави социалноосигурителни права на работник мигрант, зает на работа в друга държава членка, обаче би поставило под въпрос, при обстоятелства като тези по главните производства, системата за координиране на законодателствата на държавите членки в областта на социалната сигурност, конкретизирана от принципа на прилагане на законодателството само на една държава членка, предвиден в член 13 от Регламент № 1408/71.

61 Всъщност подобно тълкуване би създало опасност от нарушаване на установеното с Договора за функционирането на ЕС равновесие, тъй като в случаи като разглежданите в главните производства подобно задължение би могло да доведе до прилагане единствено на правото на държавата членка, която предлага най-благоприятните социалноосигурителни права. Такъв критерий за привързване обаче би бил особено труден за прилагане предвид множеството потенциални обезщетения, спадащи към различни клонове на социалната сигурност, изброени в член 4, параграф 1 от Регламент № 1408/71.

62 Освен това подобно разрешение би могло да накърни финансовото равновесие на системата за социална сигурност на държавата членка, която предлага най-благоприятните социалноосигурителни права.

63 От предоставената от запитващата юрисдикция в актовете за преюдициално запитване информация е видно, че обстоятелството, че работниците мигранти, страни по споровете по главните производства, не са били социално осигурени за периодите, през които са работили извън държавата членка на пребиваване, се дължи единствено на прилагането на законодателството на държавата членка, която е компетентна по силата на член 13 от Регламент № 1408/71. Съдържанието на националните законодателства в областта на социалната сигурност обаче не е хармонизирано нито въз основа на разпоредбите на Договора за функционирането на ЕС, нито на Регламент № 1408/71.

64 Ето защо членове 45 ДФЕС и 48 ДФЕС не могат да се тълкуват в смисъл, че при обстоятелства като разглежданите в главните производства задължават държавата членка на пребиваване да предостави социални обезщетения на работник мигрант, когато той няма право на такива обезщетения съгласно законодателството на компетентната по силата на член 13 от Регламент № 1408/71 държава членка на заетост.

65 Следва да се припомни обаче, че съгласно член 17 от Регламент № 1408/71 две държави членки могат да предвидят по взаимно съгласие изключения от принципа за прилагане на законодателството само на една държава членка в интерес на определени лица или категории лица. Тази възможност е предвидена конкретно за случаите, когато, както в главните производства, приложимото право на държавата членка на заетост не предоставя на работника мигрант никакво право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или на семейни надбавки, въпреки че той би имал такива права, ако бе останал без работа в държавата членка на пребиваване.

66 От гореизложените съображения следва, че членове 45 ДФЕС и 48 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат законодателство на държава членка, съгласно което работник мигрант, който пребивава в тази държава членка и въз основа на член 13 от Регламент № 1408/71 е

подчинен на социалноосигурителното законодателство на държавата членка на заетост, не е осигурен по социалноосигурителната схема на държавата членка на пребиваване, дори когато съгласно законодателството на държавата членка на заетост този работник няма право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или на семейни надбавки.

По третия въпрос по дело C-95/18

67 С третия си въпрос по дело C-95/18 запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 13 от Регламент № 1408/71 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка — на чиято територия пребивава работник мигрант и която не е компетентна по силата на този член — да обуслови предоставянето на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст на този работник мигрант от задължение за осигуряване, което включва плащането на задължителни вноски.

68 В това отношение трябва да се припомни, че макар по силата на член 13, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71 лицето, което е заето на работа на територията на държава членка, да е подчинено на законодателството на тази държава дори и ако пребивава на територията на друга държава членка, този регламент не е пречка държавата на пребиваване да предостави съгласно законодателството си социално обезщетение като пенсия за осигурителен стаж и възраст на това лице (вж. в този смисъл решение от 20 май 2008 г., Bosmann, C-352/06, EU:C:2008:290, т. 31).

69 В решение от 20 май 2008 г., Bosmann (C-352/06, EU:C:2008:290, т. 32), като се позовава на решения от 12 юни 1986 г., Ten Holder (302/84, EU:C:1986:242), и от 10 юли 1986 г., Luijten (60/85, EU:C:1986:307), Съдът уточнява, че разглеждани в техния специфичен контекст, различен от този в главното производство, тези решения не могат да служат за основание да се изключи, че държава членка, която не е компетентната държава и която не подчинява правото на семейно обезщетение на условия за заетост или за осигуряване, може да предостави такава обезщетение на лице, което пребивава на нейна територия, след като възможността за такова предоставяне действително произтича от нейното законодателство.

70 Като приема обаче, че държавата членка, която не е компетентна от гледна точка на член 13 от Регламент № 1408/71, не може да подчини правото на семейно обезщетение на условие за осигуряване, Съдът само изяснява принцип за прилагане на законодателството само на една държава членка, така както се прилага спрямо заетите работници мигранти. Всъщност член 13, параграф 2, буква а) от Регламент № 1408/71 предвижда, че лицето, заето на работа на територията на една държава членка, е подчинено на законодателството на тази държава дори и ако пребивава на територията на друга държава членка. От това следва, че по силата на принцип за прилагане на законодателството само на една държава членка, държавата членка, в която пребивава работникът мигрант, не може да наложи на този работник задължение за осигуряване, без да постави под въпрос предвидената в член 48 ДФЕС система за координиране.

71 Такова задължение за осигуряване, което предполага плащането на вноски, наложено от държава членка, която не е компетентна съгласно член 13 от Регламент № 1408/71, може да доведе до задължаването на работника мигрант да прави осигурителни вноски в социалноосигурителните системи на две различни държави членки, което би било в противоречие с принципа за прилагане на законодателството само на една държава членка, който законодателят на Съюза е искал да установи.

72 При все това обстоятелството, че държавата членка, която не е компетентна съгласно член 13 от Регламент № 1408/71, не може да подчини правото на семейно обезщетение на условие за осигуряване, не може да се разбира в смисъл, че е забранено всяко осигуряване на работник

мигрант в тази държава членка. Всъщност държавата членка на пребиваване може въз основа на критерий за привързване, различен от условията на заетост или осигуряване, да предоставя социални обезщетения, и по-специално обезщетения за старост, на лице, което пребивава на нейна територия, стига възможността за такова предоставяне действително да произтича от нейното законодателство.

73 От акта за преюдициално запитване по дело C-95/18 е видно, че в съответствие с националното право, приложимо през разглеждания в главното производство период, през този период съпругата на г-н Giesen е била осигурена по AOW като пребиваващо в Нидерландия лице. Следователно възприетият в това законодателство критерий за привързване е мястото на пребиваване на работника мигрант.

74 В съдебното заседание за изслушване на устните състезания обаче нидерландското правителство посочва, че за да се предоставят обезщетения за старост, е необходимо да се плащат вноски и че към момента на настъпване на фактите по главното производство по дело C-95/18 за получаването на такива обезщетения не е достатъчно единствено да е изпълнено условието за пребиваване. Ето защо запитващата юрисдикция трябва да провери дали към момента на настъпване на фактите по главното производство по дело C-95/18 съпругата на г-н Giesen е имала право на обезщетения за старост, което не зависи от задължение за плащане на осигурителни вноски.

75 Следва да се уточни също че от практиката на Съда следва, че членове 45 ДФЕС и 48 ДФЕС, както и приетият за тяхното прилагане Регламент № 1408/71, имат за цел именно да се избегне работник, който използва правото си на свободно движение, да бъде третиран без обективно основание по-неблагоприятно от този, който е осъществил цялата си трудова дейност в една-единствена държава членка (решение от 12 юни 2012 г., Hudzinski и Wawrzyniak, C-611/10 и C-612/10, EU:C:2012:339, т. 80 и цитираната съдебна практика).

76 Такъв би бил случаят обаче, ако разглежданата в главното производство национална правна уредба поставя работника мигрант в по-неблагоприятно положение в сравнение с работниците, които осъществяват цялата си трудова дейност в държавата членка, в която се прилага тази правна уредба, и задължава работника да прави невъзвръщаеми осигурителни вноски, което следва да се провери от запитващата юрисдикция.

77 От гореизложените съображения следва, че член 13 от Регламент № 1408/71 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка — на чиято територия пребивава работник мигрант и която не е компетентна по силата на този член — да обуслови предоставянето на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст на този работник мигрант от задължение за осигуряване, което включва плащането на задължителни вноски.

По съдебните разноски

78 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

1) **Членове 45 ДФЕС и 48 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат законодателство на държава членка, съгласно което работник мигрант, който пребивава в тази държава членка и въз основа на член 13 от Регламент (ЕИО)**

№ 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, изменен и актуализиран с Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 г., изменен с Регламент (ЕО) № 1992/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г., е подчинен на социалноосигурителното законодателство на държавата членка на заетост, не е осигурен по социалноосигурителната схема на държавата членка на пребиваване дори когато съгласно законодателството на държавата членка на заетост този работник няма право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или на семейни надбавки.

2) **Член 13 от Регламент № 1408/71, изменен и актуализиран с Регламент № 118/97, изменен с Регламент № 1992/2006, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка — на чиято територия пребивава работник мигрант и която не е компетентна по силата на този член — да обуслови предоставянето на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст на този работник мигрант от задължение за осигуряване, което включва плащането на задължителни вноски.**

Подписи